

Şiir Nasıl Okunmalı?

Şiirin nasıl okunacağına geçmeden önce, inşadın sadece ezber olması gerekmediğini de belirtmek yerinde olur. Ezberlemede güçlük çeken çocuklara, metne bakarak inşad ettirmekte bir sakınca yoktur. Yeter ki parça, güzel okunsun ve değerlendirilsin.

1) Şiir, mademki seslendirilmesi gereken bir sanattır; o halde bir şiiri sesli okumak, üzerinde önemle durulması gereken bir iştir. Şair, kelimeler arasında büyüklü kaynaşmalar yaratan kimse olduğuna göre, onun eserinde saklı ses cevherlerini, ahengi sesli okumada belirtmek, yani şiirde birer âlet olan vezin ve kafiyeye dikkat ile yetinmeyip anlamı sesle de değerlendirmek gerekir. Bunun için, iyi şiir okuma, mısralarda gizli olan anlamı iyi kavramaya bağlıdır. Bir şiir; dinleyenlere, okunuşa göre etki yapar.

2) Bir şiiri bir topluluk karşısında okumaya çıkmadan veya çocuğu çıkarmadan önce sesli provalar yapmalı, yaptırmalı ve zihinde örnek bir okuma biçimi yer etmiş bulunmalıdır.

3) Şiir, ses değişimlerinde ve hareketlerde abartmaya (mübalâğaya) kaçılmadan okunmalıdır: Sesin konuya ve mısralardaki anlamlara uydurulması ölçülü olmalıdır. Meselâ; içinde bir acı «tem»i bulunan bir şiiri ağlar gibi okumak, şiirden beklenen etkiyi çok azaltır; dinleyenlerde soğuk bir izlenim bırakır.

Hareketler ve mimikler de ölçülü olmalıdır. Kollarını kanat gibi çırpınların, ayaklarını yere vura vura ve haykırarak şiir okuyanların görünüşleri çoğu zaman gülünç olmaktadır.

4) Şiir, bir topluluk karşısında ezber olarak okunursa etkisi daha fazla olur. Bu mümkün olmazsa okurken metne kapanıp kalmamalıdır: Gözleri, sık sık metinden ayırarak dinleyenlere çevirmeli; yani okumakla doğrudan doğruya hitap etmek arasında bir yol tutmalıdır. Böylelikle dinleyenlerle temas, az çok sağlanmış olur.

5) Çocuğun okuyuş-söyleyiş yanlışlarıyla alay etmemeli, onu ciddiye almalıdır. Yoksa, çocuğun cesaretini kırmış, şiir okumaktan soğutmuş oluruz.

6) Okul öncesi çağındaki çocuklara, veya ilkokulun birinci sınıfındakilere şiiri, dinleterek ezberletmek mecburiyeti vardır. Okuma bilmeyen, veya doğru dürüst okuyamayan çocuklara kulak yoluyla şiir ezberletirken yapacağımız örnek okumaları tesadüfe bırakmayıp hazırlıklı ve özenli olmalıyız. Çünkü çocuk, kendisine okuduğumuz şiiri, işittiği gibi ezberleyeceğinden, örnek okumalarda yapacağımız yanlışları sonradan düzeltmek kolay olmayacaktır.

7) Şiir okumada, kelimelerin doğru ve tabii söylenişine dikkat edilmelidir. Fakat küçüklerin yarım ve peltek telâffuzlarını önlemek

için de aceleye lüzum görülmemelidir. Bu çocuksu telâffuzları her zaman hoşgörülükle karşılamayıp, alışkanlık haline gelmemesi için, yavaş yavaş da düzeltmeler yapılmalıdır.

Şiir okumada dikkat edilmesi gereken özellikler üzerine Dr. A. Ferhan Oğuzkan şunları söylemektedir:

«Sınıfta okunan şiirlerin çocukların hayat tecrübelerine, ilgi, ihtiyaç ve kelime hazinelerine uygun olması gerekir. Bunun için öğretmen, şiir okumadan veya okutmadan önce, okunacak şiirlerle o günkü olaylar arasında bir ilişki kurmalıdır. Haftanın belli günlerinde ve belli saatlerinde özel şiir saatleri ayırmak da mümkündür. Bu şiir saatlerinin verimli geçebilmesi için öğretmenin önceden şiirin konusu, tema'sı, vezni ve kelimeleri üzerinde bir çalışma yapması, şiirin en güzel ve etkili bir şekilde nasıl okunması gerektiği hakkında bir karara varması gerekir. Bir şiirin birkaç türlü okunabileceğini, deneme okumalarının sınıfta değil, evde veya öğretmen odasında yapmanın yerinde olacağını söylemeye lüzum yoktur.

Okunan veya okutulan şiirden çocukların ne anladıklarını öğrenmeye çalışmak, bu hususta ısrarla sorular sormak doğru bir yol değildir. Şiirden hoşlanıp hoşlanmamak kişisel bir şeydir. Öğretmen, beğenileri üzerinde çocuklar arasında yersiz ve yararsız tartışmalar açmaktan da kaçınmalıdır. Şairin kendine özgü bir anlatım tarzıyla veya şiirin kurallarına uyararak söylediği şeyleri çocukların tekrarlamalarını istemek, hele onlardan her şiiri nesre, düzyazıya çevirmelerini istemek yanlış bir tutumdur ve çoğu kez faydalı da değildir. Fakat bu demek değildir ki, okudukları veya dinledikleri şiirler üzerinde herhangi bir tartışma yapmasınlar, şairin ne demek istediğini anlamaya çalışmasınlar. Bütün mesele, bu türlü faaliyetlerin tabii bir şekilde, çocuklardan gelen sorulara ve yorumlara göre, doğması ve devam etmesidir. Hiç şüphesiz öğretmen, yeri geldikçe yanlış anlamaları düzeltmeye, takılmaları gidermeye, estetik değerleri ortaya çıkarmaya daima çalışacaktır. Şiir okumada unutulması gereken başka bir husus da, çocukların şiir ezberlemek için zorlanmasının doğru olmayacağıdır. Sevilen bir şiir ezberlemek çocuklar için zevkli bir iştir. Bunun yanında öğretmenin «güzel» ve «değerli» diye bir şiiri çocuklara istemeye istemeye ezberletmeye uğraşması şiire karşı bir antipatinin gelişmesine yol açar. Bunun için öğretmenin sadece şiir ezberlenmesine uygun bir ortam yaratması yetiştir.» (4).

..